

Лютий І.О.,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
грошового обігу та кредиту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВАЖЛИВИЙ КРОК У ДОСЛІДЖЕННІ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Реалізація в Україні інноваційно-інвестиційної соціально орієнтованої моделі ринкової економіки потребує формування нового типу економічного мислення й використання та адаптації до умов українського сьогодення напрацювань сучасної світової економічної науки.

Успішність розв'язання соціально-економічних проблем, які сьогодні постають перед Україною, значною мірою залежить від динаміки обсягів інвестицій у вітчизняну економіку. Для багатьох країн із перехідною економікою на певних етапах їхнього розвитку залучення іноземних інвестицій було ускладнене низкою економічних, політичних та інституційних чинників. Україна впродовж останніх п'ятнадцяти років стабільно посідала в цій групі країн одне з перших із кінця місць за обсягами іноземних інвестицій на душу населення. За цих умов основним джерелом інвестицій у вітчизняній економіці були й залишаються національні заощадження, тому всебічний аналіз процесу їх формування та трансформації в інвестиції в Україні є справді важливим і злободенним завданням.

У монографії І.М. Крупки, вченого Львівського національного університету імені Івана Франка¹, зроблено спробу здійснити комплексний аналіз методологічних підходів щодо фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку, що дає змогу вийти на низку плідних теоретичних узагальнень і ефективних практичних рекомендацій.

Стратегічною метою української економіки в новому тисячолітті повинен стати перехід до соціально орієнтованої інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, що визначає нові підходи до ролі держави в реалізації цілей макроекономічної політики. Проте на цьому шляху є ще багато перешкод, найбільша з яких — обмеженість фінансових ресурсів для реалізації ефективної державної підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності у країні. Практика засвідчує, що зведення

¹ *Крупка І.М.* Макроекономічний аналіз інвестування у трансформаційній економіці України. — Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. — 465 с.

суперечностей розвитку інвестиційно-інноваційної сфери тільки до необхідності збільшення обсягів державного фінансування не розв'язує проблеми, тож головним завданням є ефективність і цільовий характер використання інвестицій, їх інноваційна спрямованість.

Автор дослідження поставив перед собою непросте завдання: проаналізувати процес і розкрити суперечності механізму реалізації вітчизняних інвестиційних проектів. Праця багатогранна як у плані інтелектуалізації використання джерел, на які посилався автор, так і в контексті використаних фактичних матеріалів, що визначають сутність даних процесів в Україні. Монографія складається з чотирьох розділів, де послідовно викладено теоретико-методологічні засади аналізу інвестування, розглянуто особливості процесу формування заощаджень і їх трансформації в інвестиції останніми роками директивно-планової економіки України та в період її ринкового реформування, досліджено механізми й наслідки впливу заходів макроекономічної політики держави на динаміку національних заощаджень та інвестицій, їхніх окремих компонентів, з'ясовано роль національних заощаджень як джерела зростання вітчизняної економіки й проаналізовано чинники підвищення їхнього рівня.

Дійсна структура монографії дала авторові змогу в логічній послідовності дослідити сутність еволюції економічних категорій інвестиційної сфери, осмислити їх використання на практиці. На особливу увагу заслуговує обґрунтування основ інвестиційної політики у трансформаційній економіці України.

Позитивною рисою праці І.М. Крупки є чітка логічна побудова викладеного матеріалу. Починаючи з теоретико-методологічних основ інвестування, автор робить наукові висновки, які супроводжуються аналізом передового досвіду розвинутих країн. Показано роль макроекономічної політики та її вплив на інвестиційну діяльність в умовах ринкової трансформації вітчизняної економіки. Зокрема, з'ясовано теоретичні основи та змістові властивості інвестування на тлі економічного розвитку країни. Варто погодитись із висновком львівського вченого, що в той час, як прогресивний світ уже створив національні соціально орієнтовані системи інвестиційно-інноваційного розвитку й динамічно використовує їх на основі знань та продукує інновації, в наших умовах системне сприйняття інвестиційно-інноваційного розвитку залишається у свідомості багатьох політиків та урядовців на стадії формування.

У монографії розкриття понятійного апарату (дослідження економічних законів, принципів, категорій, моделей) часто поєднується з узагальненням досвіду функціонування економіки в багатьох країнах світу й висвітленням можливостей його використання у країнах із перехідною економікою. Простежено розвиток та етапи формування системи наукових знань щодо інвестицій від найдавніших часів до наших днів у контексті еволюції світової економічної думки, зокрема відзначено внесок українських учених. Завдяки широкому використанню статистичного матеріалу авторові вдалося виявити чимало закономірностей і

тенденцій, властивих як економічно розвиненим країнам, так і країнам із перехідною економікою.

У другому розділі монографії дається макроекономічна оцінка інвестиційної діяльності в Україні. Читач-дослідник, без сумніву, відзначить наукову новизну дослідження, а глибокий аналіз та розрахунки, проведені автором, стануть у пригоді практичним працівникам. Заслуговує на увагу аналіз механізму трансформації заощаджень у інвестиції, а також джерел та динаміки структури інвестицій у вітчизняній економіці.

Дослідником обґрунтовано необхідність і доцільність введення в теоретичний аналіз понять “макроекономічне інвестиційне середовище” та “мікроекономічне інвестиційне середовище”. Це дало змогу показати взаємозв’язок між надходженням інвестицій і станом інвестиційного середовища.

Розглядаючи моделі реалізації механізму трансформації заощаджень у інвестиції в країнах із розвинутою ринковою економікою, І.М. Крупка справедливо зазначає, що в економіці України сформувалась особлива, деформована, модель інвестування, за якої фондовий механізм трансформації заощаджень в інвестиції фактично не діє, державний механізм є неефективним, а банківський та корпоративний механізми перебувають лише на стадії становлення.

Ґрунтовно проаналізувавши причини повільного розвитку в Україні фондової та банківської моделі механізму трансформації заощаджень у інвестиції, дослідник пропонує напрями їх удосконалення. Слушним, на наш погляд, є висновок, що крім формування механізмів додаткового залучення грошових коштів потрібно приділити більшу увагу структурі розподілу та цільовому використанню вже акумульованих коштів.

На основі великого масиву емпіричного матеріалу розкривається перебіг реформ у реальному та фінансовому секторах економіки. Основним призначенням інституційної структури інвестиційної системи автор справедливо вважає забезпечення сприятливих передумов для мобілізації, інвестування й ефективного використання національних заощаджень.

Змістовним і цікавим є також третій розділ книги: у ньому відображено фінансово-економічний аспект становлення та розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності щодо забезпечення сталого економічного зростання в Україні.

У четвертому розділі І.М. Крупка пропонує шляхи вдосконалення державного регулювання інвестування в умовах глобалізації й соціологічні та психологічні аспекти активізації інвестиційної діяльності.

Відзначивши актуальність даної монографії й у цілому позитивно оцінюючи цю наукову працю, доцільно зупинитися на зауваженнях і рекомендаціях щодо її подальшого вдосконалення. Зокрема, досліджуючи процес інвестування в економіці України, автор зосередився головним чином на перетворенні заощаджень на інвестиції, недостатньо висвітливши відносини “інвестиції—капітал”.

Поза увагою дослідника залишився процес, за своїм суспільним значенням не менш важливий, ніж ринкові реформи, — процес демократизації. Адже саме демократичні перетворення вплинули на формування інвестиційної системи й реалізацію інвестиційної політики в доленосні для України роки становлення державності.

Також вважаємо за потрібне зазначити: розглянувши проблеми підвищення інвестиційної привабливості регіонів та галузей вітчизняної економіки, І.М. Крупка залишив осторонь питання підвищення інвестиційної привабливості акціонерних підприємств. На наш погляд, доцільно було б більше уваги приділити аналізу тенденцій формування інвестиційного середовища України з урахуванням поєднання процесів становлення інститутів державності, ринкової економіки та демократизації суспільства; особливо важливим у цьому плані є дослідження фінансового ринку та його інститутів.

На нашу думку, автор також недостатньо висвітлив сучасну роль кредитних спілок, лізингових компаній та інших небанківських фінансових установ у забезпеченні національної економіки інвестиційними ресурсами, активність яких зростає з кожним роком.

Важко погодитися і з аргументацією щодо визнання чи невизнання ролі держави в економіці. Проблема співвідношення функцій, покладених на державу, з одного боку, й на ринок — з другого, не лише актуальна в теоретичному та практичному планах, а й надзвичайно складна і є предметом дискусій не тільки серед представників різних економічних шкіл, а й серед урядів окремих країн. А інвестиційний процес, як і перехід економіки до нового якісного стану в цілому, потребує чіткого механізму безпосереднього державного регулювання. Не можна залишати поза увагою й той факт, що державне втручання в інвестиційні процеси має як негативні, так і позитивні наслідки, але роль держави в обох випадках настільки важлива, що її необхідно вважати одним із головних чинників впливу на інвестиційну активність у країні.

Попри перелічені упущення монографія І.М. Крупки “Макроекономічний аналіз інвестування у трансформаційній економіці України” збагачує наше уявлення про ці проблеми. Вона буде корисна студентам, аспірантам, викладачам, науковцям, підприємцям та широкому читачькому загалу.